

УДК 378.147-054.6:[378.4:61(477.85)]

СОРОХАН В.Д., СИДОРЧУК А.С.

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ І КЛІНІЧНОЇ КУРАЦІЇ ПРОФІЛЬНИХ ХВОРИХ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ВДНЗ УКРАЇНИ «БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Резюме. У статті висвітлено деякі аспекти оптимізації педагогічного процесу при викладанні навчальних дисциплін «Тропічна медицина і клінічна паразитологія», «Інфекційні хвороби» іноземним студентам з англійською мовою викладання. Особливу увагу приділено практичній роботі студентів-іноземців в інфекційному стаціонарі, для вдосконалення якої пропонується використання структурованого підходу. Останній може бути реалізований завдяки курації, ефективно доповненої використанням мнемонічних фраз «PAM HUGS FOSS», «LIQOR AAA», опитувальника CAGE і захистом історії хвороби.

Ключові слова: інфекційні хвороби, навчання, мнемонічні фрази, опитувальник CAGE.

Вступ

На сьогодні у Вищому державному навчальному закладі України «Буковинський державний медичний університет» фах медика здобуває більше ніж тисяча молодих громадян країн Азії та Африки. Щороку на кафедрі інфекційних хвороб та епідеміології близько двохсот студентів-іноземців вивчають актуальні проблеми тропічної медицини і клінічної паразитології, ВІЛ-інфекції та інших сучасних інфекційних хвороб, що стають ремерджентними з огляду на глобалізаційні процеси.

Клінічна робота в інфекційному стаціонарі має відмінні риси, що насамперед визначаються етіологічними, патогенетичними, епідеміологічними особливостями конкретної хвороби, циклічністю її розвитку, контагіозністю тощо. Необхідним етапом підготовки майбутнього лікаря на старших курсах (5-й і 6-й роки додипломного навчання) є безпосереднє спілкування з профільними пацієнтами в стаціонарі, вміння в стислий проміжок часу коректно оцінити скарги і зібрати анамнез хвороби.

Основна частина

Базові навички упродовж клінічної курації передбачають вміння: по-перше, вірогідно визначити інфекційний генез хвороби; по-друге, діагностувати

її за механізмом зараження; по-третє, сформувати ймовірний попередній клінічний діагноз із врахуванням наявних опорних і основних синдромів і симптомів. «Розпізнавання хвороби за зовнішнім виглядом — це іскра божа, за вислуховуванням — надзвичайна майстерність, за допомогою питань — спритність, а за дослідженням пульсу — мистецтво», — зауважив давньокитайський лікар Пян Чіао в VI ст. до н.е.

Незамінним на кінцевому етапі опанування практичних навичок і вмінь є безпосередній контакт студентів із профільними, тематичними пацієнтами [2]. Тому на кафедрі інфекційних хвороб та епідеміології для студентів з англійською мовою викладання навчальних дисциплін складено схему історії хвороби пацієнта з інфекційною патологією (Medical History Card For Infectious Disease Patient), у якій чітко, послідовно, логічно і структуровано

Адреса для листування з авторами:
Сорохан Василь Денисович
E-mail: vasyrsorokhan@hotmail.com
Сидорчук Анюта Степанівна
E-mail: sidorchuk@bsmu.edu.ua

© Сорохан В.Д., Сидорчук А.С., 2016

© «Актуальна інфектологія», 2016

© Заславський О.Ю., 2016

висвітлені етапи клінічної роботи біля ліжка хворого з інфекційною патологією.

При опитуванні і з'ясуванні анамнезу життя (РМН — past medical history) студентам-іноземцям пропонується використовувати мнемонічну фразу (mnemonic) «PAM HUGS FOSS», де P означає наявність подібних скарг в минулому (previous presence of the symptom (same chief complaint)); A — алергію на ліки, їжу, хімічні речовини, пил тощо (allergies for drugs, foods, chemicals, dust, etc.); M — будь-які ліки, що вживав пацієнт (medicines (any drugs the patient used)); H — госпіталізацію з приводу будь-якої хвороби в минулому (hospitalization for any illness in the past); U — зміни діурезу, особливо при коморбідності з цукровим діабетом (urinary changes (especially if diabetic or elderly)); G — скарги з боку шлунково-кишкового тракту (зміни дієти, характер випорожнень тощо) (gastrointestinal complaints (diet changes, bowel movements, etc.)); S — сон (sleep pattern (waking up/going to sleep, etc.)), F — наявність хронічних захворювань у родині (family history (similar chief complaints/serious illness)); O — акушерські/гінекологічні скарги (OB/GYN history (LMP, abortions, etc.)); S — статеве життя (sexual habits (active/preferences/STD, etc.)); S — соціальне життя (робота/побут/паління/алкоголь тощо) (social life (job/house/smoking/alcohol, etc.)).

Больовий синдром є домінантним у клініці внутрішніх хвороб, тому для оцінки болю будь-якої локалізації як однієї зі скарг пацієнтів із різноманітною інфекційною патологією студентам-іноземцям пропонується використовувати мнемонічну фразу (mnemonic) «LIQOR AAA», де L означає локалізацію болю (location of the pain), I — його інтенсивність (intensity of the pain), Q — характер (quality of the pain), O — початок/появу болю (onset of the pain), R — іррадіацію болю (radiation of the pain), A — фактори, що посилюють біль (aggravating factors), A — фактори, що послаблюють біль (alleviating factors), A — асоційовані симптоми (associating symptoms), що його супроводжують [1].

Оскільки проблема вірусних гепатитів і жовтяниць у світовому масштабі є вкрай актуальною, під час клінічної курації хворих із вказаними нозологічними одиницями для виключення алкогольного генезу ураження печінки іноземним студентам пропонується використовувати опитувальник CAGE (cut, annoyed, guilty, eye-opener):

— Have you ever felt you needed to Cut down on your drinking? (Чи відчували ви коли-небудь потребу зменшити кількість випивки?);

— Have people Annoyed you by criticizing your drinking? (Чи дратують вас люди, які критикують ваше пияцтво?);

— Have you ever felt Guilty about drinking? (Чи відчуваєте ви коли-небудь провини за ваше пияцтво?);

— Have you ever felt you needed a drink first thing in the morning (Eye-opener) to steady your nerves or to get rid of a hangover? (Коли-небудь зранку ви, щой-

но розплющивши вічі, вживали алкоголь, перш ніж з'їсти чи випити що-небудь, для того щоб заспокоїти нерви або зняти похмілля?).

Дві та більше позитивні відповіді вказують на проблеми зі вживанням алкоголю в пацієнта, негативно впливатимуть на прогноз основного захворювання, наприклад хронічного гепатиту С, істотно підвищуючи ризик малігнізації у вигляді розвитку гепатоцелюлярної карциноми печінки.

Вказані мнемонічні фрази та опитувальник CAGE широко використовуються в практиці лікарів США та Канади. Зазначимо, що студенти активно відгукуються на таку практику, що є вагомим стимулом для набуття ними нових знань у процесі здобуття фаху лікаря.

Висновки

1. Відмінне клінічне навчання як багатофакторний процес виходить за межі звичайного навчання (класичної педагогіки) і характеризується активною особистою позицією викладача клінічної кафедри, із залученням вдалих освітніх прийомів і всебічною підтримкою студента на шляху становлення його клінічного мислення.

2. Використання мнемонічних фраз «PAM HUGS FOSS», «LIQOR AAA», та опитувальника CAGE, написання та захист «Medical History Card For Infectious Disease Patient» упродовж практичної роботи студентів старших курсів — клінічної курації хворих іноземними студентами на кафедрі інфекційних хвороб та епідеміології ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» сприяє структуризації скарг, анамнезу хворого і, на думку авторів, є корисним у роботі в клініці.

Список літератури

1. Москалюк В.Д., Сорохан В.Д., Сидорчук А.С. Досвід використання мнемонічних фраз для курації хворих студентами-іноземцям 6-го курсу за кредитно-модульною системою на кафедрі інфекційних хвороб та епідеміології БДМУ // *Мат-ли Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті ректора, члена-кореспондента НАМН, професора Л.Я. Ковальчука «Реалізація закону України «Про вищу освіту» у вищій медичній та фармацевтичній освіті України» 21–22 травня 2015 року, м. Тернопіль. — Тернопіль: ТДМУ; Укрмедкнига, 2015. — С. 351–352.*

2. *What makes a good clinical teacher in medicine? A review of the literature / G. Sutkin, E. Wagner, I. Harris, R. Schiffer // Acad. Med. — 2008. — Vol. 83 (5). — P. 452–66.*

3. Сидорчук А.С. Активізація самонавчання студентів медичного профілю в межах компетентнісного підходу у викладанні теоретичних та клінічних дисциплін / А.С. Сидорчук, Л.І. Сидорчук, В.Д. Москалюк, І.Й. Сидорчук // *Медична освіта. — 2014. — № 3 (дод.). — С. 175–177. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_3\(dod\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_3(dod))*

Отримано 05.02.16 ■

Сорохан В.Д., Сидорчук А.С.

ВГУЗ України «Буковинський державний медичний університет», г. Чернівці, Україна

ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА И КЛИНИЧЕСКОЙ КУРАЦИИ ПРОФИЛЬНЫХ БОЛЬНЫХ ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ НА КАФЕДРЕ ИНФЕКЦИОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ И ЭПИДЕМИОЛОГИИ ВГУЗ УКРАИНЫ «БУКОВИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ»

Резюме. В статье освещены некоторые аспекты оптимизации педагогического процесса при преподавании учебных дисциплин «Тропическая медицина и клиническая паразитология», «Инфекционные болезни» иностранным студентам с английским языком преподавания. Особое внимание уделено практической работе студентов-иностранцев в инфекционном стационаре, для совершенствования которой предла-

гается использование структурированного подхода. Последний может быть реализован благодаря курации, эффективно дополненной использованием мнемонических фраз «PAM HUGS FOSS», «LIQOR AAA», опросника CAGE и защитой истории болезни.

Ключевые слова: инфекционные болезни, обучение, мнемонические фразы, опросник CAGE.

Sorokhan V.D., Sydorochuk A.S.

Higher State Educational Institution of Ukraine «Bukovinian State Medical University», Chernivtsi, Ukraine

OPTIMIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS AND CLINICAL MANAGEMENT OF PROFILE PATIENTS BY FOREIGN STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF INFECTIOUS DISEASES AND EPIDEMIOLOGY OF THE HIGHER STATE EDUCATIONAL INSTITUTION OF UKRAINE «BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY»

Summary. The article highlights some aspects of optimization of educational process when teaching subjects «Tropical medicine and clinical parasitology», «Infectious disease» for foreign students with English language of studying. Particular attention is paid to practical work of foreign students at the infectious in-patients hospitals, which is proposed to be improved by the use of a structured approach.

The last mentioned could be realized through management, which is effectively complemented by the use of mnemonic phrases PAM HUGS FOSS, LIQOR AAA, CAGE questionnaire and case history card defense.

Key words: infectious diseases, studying, mnemonic phrases, CAGE questionnaire.